

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 2

Засновано у 2015 році

Рівне – 2015

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 2 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 304 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкільля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання, директор Інституту природничо-математичної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Войтович І. С., доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних засобів навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Лісова С. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шугасва Л.М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ;

Дупак Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Свідощтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Пустовіт Г.П.** - доктор педагогічних наук, професор, вчений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №14 від 29 жовтня 2015 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Антонець М. Я. Педагогічна симфонія любові до дитини у творчій спадщині Василя Сухомлинського	6
Коберник О. М. Еволюція мети виховання в незалежній Україні	15
Павелків Р. В. Психологічні особливості прояву та розвитку самостійності в учнів молодшого шкільного віку	27
Пустовіт Г. П. Інтерактивні методи навчання і виховання у позашкільному навчальному закладі	35
Шугасва Л. М. Релігія в школі: роздуми релігієзнавця	48
Петренко О. Б. Трансформація системи освіти й виховання: модернізація, реформування, інновація чи історико-педагогічна реконструкція.....	54
Карпенчук С.Г. Педагогічні ідеї А.С. Макаренка: гуманістичні контексти	63
Литвиненко С. А., Ямницький В. М. Супервізія як інноваційна технологія підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності.....	74
Лісова С. В. Синергетичний підхід як інноваційна методологічна орієнтація в педагогіці	83
Пироженко Л. В. Диференціація змісту шкільної освіти у 60- 80-х рр. ХХ ст	92
Потапчук Т. В. Перцептивний етап формування національно-культурної ідентичності студентів	99
Антонець Н. Б. Загальноосвітня школа-інтернат як складова системи народної освіти України (друга половина 1950-х рр.).....	111
Бісовецька Л. А. Роль засобів масової комунікації у формуванні особистості учня	127
Бричок С.Б. Психолого-педагогічна діагностика як провідний компонент діяльності вчителя	134
Гавриш І. І. Програмно-методичне забезпечення процесу виховання культури взаємин молодших школярів у добродійній діяльності	142
Генсіцька-Антонюк Н. О. Особливості гендерного аналізу шкільних підручників з математики	149
Гринькова Н. М. Формування моральних якостей молодших школярів як важлива передумова становлення громадянина	157
Дупак Н. В. Інноваційні процеси та основні тенденції розвитку системи післядипломної освіти вчителів у Великій Британії	164
Жданович Ю. М. Виховання патріотизму підлітків шляхом залучення до добровільної діяльності на підтримку воїнів АТО.....	172

Кособуцька Г. П. Феномен творчого потенціалу як базова складова розвитку особистості педагога	180
Міхно О. П. Внесок Миколи Грунського у розроблення методики складання педагогічної характеристики (за матеріалами книги «Лекції з педагогіки», 1914).....	191
Нечипорук Л. І. Ноосферна освіта як механізм формування моральної культури особистості	198
Сергєєва Н. В. Підготовка соціальних педагогів до діагностики ціннісно-орієнтованої активності молодших підлітків	205
Сойчук Р. Л. Виховання національного самоствердження в учнівської молоді: зарубіжний досвід	212
Сорочинська Т. А. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної діяльності в педагогічних закладах Рівненщини (1939–1964 рр.)	221
Стельмашук Ж. Г. Роль газети “Радянська освіта” в організації виховання дисциплінованості (1944-1954 рр.).....	229
Трохимчук І. М. Методичні аспекти формування екологічної вихованості.....	237
Tsipan T. S. Theoretical and methodological bases of pedagogical analysis of activity of children's public associations.....	245
Доробки молодих науковців	
Баліка Л.М. Читацький інтерес як педагогічний феномен: історико-педагогічна рефлексія	254
Дем’янюк І. В. Внесок Т. Д. Дем’янюк у розвиток теорії і практики виховання в Україні	263
Пташук О. А. Формування естетичної культури молодших школярів у позакласній та позаурочній роботі	269
Савельєв М. Г. Професійна підготовка майбутніх вчителів технологій: аналіз вікових особливостей розвитку	274
Федорук О. М. Електронний документообіг як ефективна умова організації роботи викладача та студента у ВНЗ	282
Шелюк Г. В. Естетичне виховання у школах духовного відомства (за публікаціями журналу «церковно-приходская школа»).....	287
Шпичак І. П. Проблема психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку (на основі щоденникових спостережень В.Ф. Шмідт).....	296
Відомості про авторів	303

РОЛЬ ГАЗЕТИ «РАДЯНСЬКА ОСВІТА» В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ ДИСЦИПЛІНОВАНОСТІ (1944-1954 рр.)

Анотація. Стаття присвячена аналізу публікацій щодо проблеми виховання дисциплінованості учнів на сторінках газети «Радянська освіта» (1944-1954 рр.). Автором схарактеризована основна спрямованість публікацій, проаналізовані найбільш значущі матеріали з проблеми. З'ясовано, що переважна більшість статей були спробою узагальнити досвід роботи окремого вчителя чи школи щодо виховання дисциплінованості учнів, роботи над «Правилами для учнів», аналізу змісту нормативно-правових документів. Однак, у цілому, практично усі публікації були декларативними та заідеологізованими.

Ключові слова: газета «Радянська освіта», педагогічна преса, публікації, історичне джерело, дисциплінованість, свідомо дисципліна, учні.

Постановка проблеми. Проблема виховання дисциплінованості учнів сьогодні вкрай актуальна в контексті нових викликів у суспільстві, в час руйнації суспільних цінностей, зростання агресивності та дитячої бездоглядності. Осмислення та творче застосування досвіду минулого, зокрема проблеми виховання дисциплінованості учнів у вітчизняній школі у 1943-1954 рр., – один із шляхів вирішення зазначеної проблеми. З цією метою ми звернулися до педагогічної преси, яка була і є своєрідним літописом історії вітчизняної школи, відображенням її актуальних проблем та розвитку педагогічних ідей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу різних аспектів загального розвитку шкільної освіти і практики, педагогічної науки присвячені статті О. Адаменко [1], Н. Антонєць [2], О. Петренко [13], Н. Побірченко [14] та ін.

Однак проблема виховання дисциплінованості учнів у публікаціях на сторінках української педагогічної газети «Радянська освіта» (1944-1954 рр.) не була предметом окремого наукового дослідження. Саме тому **завдання** цієї наукової розвідки полягає у цілісному аналізі публікацій з означеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. З метою отримання інформації про актуальність тієї чи іншої проблеми в конкретний історичний період доцільним є звернення до першоджерел. Однією із важливих груп таких джерел, що має особливе значення для вивчення педагогічних проблем, є тогочасна педагогічна преса. Дослідження проблеми виховання дисциплінованості учнів у 1943-1954 рр. було б, на нашу думку, неповним без всебічного аналізу важливого джерела інформації – педагогічних газет.

Із 1944 р. по 1960 р. на території колишньої УРСР єдиною педагогічною газетою була «Радянська освіта» – газета для вчителів і працівників народної освіти, що виходила у Києві двічі на тиждень. Із 1949 року – орган Наркомосвіти УРСР і ЦК Профспілки працівників початкової і середньої школи, а з 1960 року – орган міністерств: освіти УРСР, вищої і

середньої спеціальної освіти УРСР та Республіканського комітету профспілки працівників освіти вищої школи і наукових установ УРСР. «Радянська освіта» містила матеріали з питань навчання і комуністичного виховання в навчальних закладах УРСР усіх типів.

Необхідно зазначити, що проблема виховання дисциплінованості у радянській школі у 1943-1954 рр. була проблемою загальнодержавного рівня і регламентувалася рядом прийнятих нормативно-правових документів, як-то: постановою «Правила для учнів» (1943 р.) [11, с. 178-179], наказом народного комісара освіти РРФСР «Об укреплении дисциплины в школе» [там само, с. 180-181, 187-192]., що приймався двічі. Основним шляхом забезпечення дисциплінованості учнів була робота над змістом «Правил для учнів» та їх дотриманням.

Здійснений аналіз статей у педагогічній газеті «Радянська освіта» за 1944-1954 рр. дав нам змогу сформулювати уявлення про розуміння проблеми виховання дисциплінованості, особливості та динаміку розвитку інтересу до неї у ті чи інші роки.

Насамперед, у центрі уваги редакції «Радянської освіти» були названі нами вище нормативно-правові документи. Так, затверджені 2 серпня 1943 р. постановою Ради народних комісарів РРФСР «Правила для учнів» [11, с. 178-179] стали предметом аналізу у першому номері відновленої газети «Радянська освіта», де знаходимо статтю тодішнього народного комісара освіти УРСР П. Тичини «За культуру та дисципліну в школі», у якій автор підкреслював актуальність прийняття «Правил для учнів» [16]. «Цим видатним документом, – зазначав нарком освіти, – кладеться край різнобою у вимогах до поведінки учня. «Правила для учнів» – це єдина програма формування морального обличчя підростаючого покоління, єдині вимоги до життя й поведінки учнів. Їх призначення – скерувати на правильне річище запальну юну вдачу, нестримну допитливість, іскрометну енергію наших дітей, юнаків і дівчат, прищепити їм позитивні, культурні навички громадської поведінки, навички свідомої дисципліни» [там само]. Він наголошував, що «головний їх сенс зводиться до трьох моментів: 1) правила повинні забезпечити порядок у школі, необхідний для успішного навчання і виховання; 2) правила визначають вимоги до культури поведінки дитини; 3) правила – це боротьба за честь школи, класу» [там само].

У наступному номері часопису тему продовжив директор Українського науково-дослідного інституту педагогіки, заслужений діяч науки, професор С. Чавдаров. У статті «Єдині вимоги до учнів» Сава Христович «Правила для учнів» називав «вимогами не тільки вчителів, а й вимогами радянської держави, вимогами всього радянського народу». Крім того, на цій же сторінці знаходимо власне текст «Правил для учнів» [19].

Таким чином, у статтях, видрукованих на сторінках «Радянської освіти» у 1944 р., не просто наголошувалося на необхідності та важливості дотримання «Правил для учнів», а простежувалась ідея, що досягти цього можна шляхом дотримання чіткого внутрішнього розпорядку, режиму, а також реалізації системи роз'яснювальної роботи та вимог до учнів.

Крім того, з аналізу публікацій, у яких знаходимо критику роботи шкіл щодо неефективного запровадження «Правил для учнів», зокрема

статті В. Горового «В школі, де нема «Правил для учнів», зрозуміло, що про рівень дисципліни учнів робили висновки в основному за зовнішньою поведінкою учнів [8].

У статтях описувався досвід учителів, директорів шкіл щодо засвоєння «Правил для учнів», проте практично у кожній із публікацій називалися ті самі шаблонні методи виховання як хлопців, так і дівчат, без специфіки їх застосування щодо учнів різної статі. В окремих статтях знаходимо вимоги до зовнішнього вигляду хлопців та дівчат, до порядку та режиму у жіночих та чоловічих школах. Аналіз статей дає змогу констатувати, що у жодній із проаналізованих статей немає порад, як діяти учителеві чи класному керівнику у конкретній ситуації порушення дисципліни учнем чи ученицею з позиції врахування психофізичних особливостей статі.

Аналіз змісту публікацій за 1945 р. свідчить, що вони присвячені висвітленню того, як на практиці втілювалися «Правила для учнів». Учителі-практики у своїх статтях ділилися досвідом роботи, здійснювали пошук ефективних шляхів, методів і засобів засвоєння учнями «Правил для учнів», при цьому методи виховання називалися однакові як для чоловічих, так і для жіночих шкіл. Працю називали одним із пріоритетних засобів виховання культурних навичок, а покарання – необхідним методом виховання. Так, у статті «Правила для учнів» – закон шкільного життя», висвітлюючи досвід засвоєння правил у школах м. Харкова, автор переконувала, що «виконання «Правил для учнів» не можна забезпечити, не застосувавши покарань. Також треба заохочувати позитивні зусилля школярів» [12].

Відтак, на основі аналізу публікацій робимо висновок, що засвоєння учнями «Правил для учнів» учителі домагалися, застосовуючи суворий контроль, вимоги, тобто намагаючись тримати учнів у покорі. Свідченням домінування контролю за поведінкою учнів, потреби у повсякчасному нагляді з метою дисциплінування та профілактики негативної поведінки учнів поза школою є й публікації, автори яких переконували у позитивній ролі організованого відпочинку дітей під час літніх та зимових канікул. Такими є статті «Вчасно подбати про літній відпочинок учнів», Р. Беккер «Позашкільна робота в школі для дівчат», М. Архангельської «Учні поза школою» [3; 4].

Уже згадувані П. Тичина та С. Чавдаров у своїх доповідях не просто наголошували на ключовій ролі «Правил для учнів» як «кодексу моралі учнів» (С. Чавдаров), а й аналізували ефективність тих чи інших методів виховання, намагалися звернути увагу педагогічної громади на потребу індивідуального підходу у вихованні дисциплінованості учнів різної статі». Зокрема, у доповіді Наркома освіти УРСР П. Тичини «Початкова школа в системі народної освіти та її завдання» знаходимо й критику роботи початкових шкіл. Нарком зауважив, що «мало одних бесід», «треба індивідуальний підхід», «одними учнівськими квитками дисципліни не добитися». Він переконував у необхідності співпраці з піонерськими, комсомольськими організаціями та батьками [17].

Ускладнення суспільно-політичної ситуації у державі у 1946-1947 рр. спричинило актуалізацію проблеми шкільної дисципліни. Відповідно,

порівняно із попереднім, 1946 роком, у 1947 р. кількість публікацій, присвячених цій проблемі, збільшилася до десяти. У ці роки свідому дисципліну розглядали як передумову виховання високоморальної радянської людини й аналізували у контексті ідейно-виховних завдань, поставлених перед школою.

У статтях за 1948 р. спостерігається тенденція до збільшення кількості публікацій, присвячених посиленню уваги до організації фізичного виховання учнів, пропагуванню організованого дозвілля учнів, пропонувалися приклади форм та методів позашкільної роботи окремо для хлопців та дівчат, відповідно до їх вікових потреб, психофізичних особливостей.

Сім публікацій у зазначеній нами газеті за 1948-1949 рр. є узагальненням досвіду директорів та учителів-практиків із досліджуваної проблеми. Зміст публікацій є свідченням пошуку ефективних методів роботи педагогічних колективів шкіл, пошуку шляхів оптимізації роботи з виховання дисциплінованої особистості не лише у школі, а й з батьками щодо формування культурної поведінки учнів. Так, у статті П. Горбатого «Школа і батьки в боротьбі за культурну поведінку учнів» (1948 р.) аналізувалися шляхи взаємодії батьків та педагогічного колективу школи щодо формування культурної поведінки учнів [7]. Ще у двох публікаціях за 1949 р. предметом розгляду була стінна газета у школі, обговорювалися вимоги до її змісту та оформлення, досвід підготовки стінних газет та їх роль у подоланні проблеми недисциплінованості учнів. Це вкотре засвідчує, що громадська думка у тогочасній радянській школі визначалась пріоритетним методом виховання.

Кількість публікацій у 1950-1951 рр., які стосуються проблеми нашого дослідження, є порівняно незначною. Триває висвітлення досвіду роботи передових класних керівників, наголошено на необхідності та можливостях сім'ї, комсомольської та піонерської організації у вихованні дисциплінованості як риси комуністичної моралі. Текстовий аналіз статей дає змогу констатувати факт того, що з року в рік повторювалися ті самі форми і методи роботи.

Необхідно зауважити, що зміст публікацій у «Радянській освіті» дещо змінився після прийняття наказу міністра освіти РРФСР від 12 грудня 1951 р. № 1092 «Про зміцнення дисципліни в школі». Лише за 1952 р. у газеті «Радянська освіта» ми віднайшли сімнадцять статей із цієї проблеми.

Крім уже традиційних статей, присвячених опису досвіду роботи школи щодо виховання дисциплінованості, з'явилися публікації, автори яких причини недисциплінованої поведінки шукали не у вчинках чи особистісних якостях учнів, а намагалися обґрунтувати залежність рівня дисципліни у класі від професіоналізму педагога, від його майстерності організації навчально-виховного процесу. В. Сухомлинський у статті «Чому учні порушують дисципліну» зауважував, що «вчинки учнів є результатом рівня виховної роботи в класі», вказував на залежність рівня дисципліни на уроці від особистості педагога, тобто надавав великого значення методу прикладу вчителя у вихованні. Педагог зауважував, що «ніщо так не руйнує дитячої віри, як нещирість». Він переконував, що

причини порушень дисципліни на уроках у молодих вчителів слід шукати у їх непрофесіоналізмі, особистісних якостях, невмінні зацікавити учнів [15].

Проте у більшості публікацій майстерність педагога у вихованні дисциплінованості зводилася до вміння вибудувувати систему чітких вимог, забезпечувати внутрішній розпорядок.

Аналіз публікацій засвідчив, що велика відповідальність у плані виховання дисциплінованої особистості покладалася на класних керівників. Так, у статті І. Ільчук викладено вимоги до роботи класного керівника: «Робота класного керівника вимагає творчої ініціативи, наполегливої праці, знання індивідуальних особливостей кожного учня. Головне в роботі класного керівника – щоденне систематичне керівництво класом, щоденний вплив на досягнення високої успішності, свідомої дисципліни, підсилення ідейно-політичного виховання учнів, особистий приклад» [9].

У рубриці «Вивчати і поширювати досвід класних керівників» досліджуваного нами видання опубліковано статті, у яких висвітлено різні питання виховання учнів, у тому числі і дисциплінованості, як-то: О. Клевєко «Більше вимог, більше поваги до учнів», Л. Попова «Згуртування дитячого колективу», Н. Вознюк «Виховання учнівського колективу». Змістовий аналіз зазначених статей свідчить, що окремі вчителі намагалися зрозуміти мотиви дитячих вчинків, усвідомлювали необхідність розвивати самодіяльність учнів, згуртовувати дитячий колектив, розумно поєднувати вимоги з повагою до учнів. Думки про важливість та необхідність розуміння дитини, її інтересів та мотивів поведінки знаходимо і у публікації С. Калабаліна «Слово вихованця» [10].

У статті «Важлива ділянка роботи з дітьми» розкрито зміст та форми позакласної та позашкільної роботи, зміст діяльності комсомольської організації у вихованні дисциплінованості, недоліками такої роботи названо «формалізм, шаблонність, відсутність творчого начала, ігнорування дитячих ініціатив» [5].

В окремих статтях наголошувалось на необхідності виховання свідомої дисципліни у контексті ідейно-політичного виховання; в інших – обґрунтовувалася залежність рівня дисциплінованості учнів від ефективності організації навчальних занять. Водночас, методичних рекомендацій учених щодо організації роботи з виховання свідомої дисципліни у школах роздільного навчання на сторінках зазначеної газети нами не виявлено.

Висновки. Таким чином, проблема виховання свідомої дисципліни знайшла висвітлення у сімдесяти трьох публікаціях на шпальтах газети «Радянська освіта» за 1944-1954 рр. Необхідно зазначити, що переважна більшість статей зводилася до висвітлення досвіду роботи інспекторів шкіл, директорів, педагогів та класних керівників шкіл спільного та роздільного навчання, змісту нормативно-правових документів щодо виховання дисциплінованості; подекуди порівняння специфіки виховання хлопців та дівчат в роздільних школах інспекторами шкіл, редакторами газет, директорами та передовими вчителями. У цілому практично всі вони були декларативними та заідеологізованими. Перспективу подальших

наукових розвідок вбачаємо у дослідженні відображення на сторінках педагогічної преси досліджуваного періоду специфіки діяльності піонерської та комсомольської організацій у вихованні дисциплінованості.

Список використаних джерел:

1. Адаменко О. Статті у науково-педагогічних часописах як джерело для визначення особливостей розвитку педагогічної науки в Україні в другій половині ХХ століття / О. Адаменко // Історико-педагогічний альманах. – 2007. – № 1. – С. 4–8.
2. Антонєць Н. Б. Особливості розвитку мережі загальноосвітніх навчальних закладів на звільненій від німецької окупації території УРСР: до питання про джерела дослідження / Н. Б. Антонєць // Педагогічний дискурс. Зб. наукових праць. Вип. 15. – Хмельницький : ХГПА, 2013. – С. 17–21.
3. Архангельська М. Учні поза школою / М. Архангельська // Радянська освіта. – 1945. – № 55 (161). – С. 2.
4. Беккер Р. І. Позашкільна робота в школі для дівчат / Р. І. Беккер // Радянська освіта. – 1945. – № 47 (153). – С. 4.
5. Важлива ділянка роботи з дітьми // Радянська освіта. – 1952. – № 37 (517). – С. 1.
6. Вчасно подбати про літній відпочинок учнів // Радянська освіта. – 1945. – № 16 (122). – С. 1.
7. Горбатий П. Школа і батьки в боротьбі за культурну поведінку учнів / П. Горбатий // Радянська освіта. – 1948. – № 25 (294). – С. 2.
8. Горовий О. В школі, де нема «Правил для учнів» / О. Горовий // Радянська освіта. – 1944. – № 33 (105). – С. 1.
9. Ільчук І. Посилити роботу класного керівника / І. Ільчук // Радянська освіта. – 1952. – № 37 (517). – С. 2.
10. Калабалін С. Слово вихованця / С. Калабалін // Радянська освіта. – 1952. – № 13 (493). – С. 2.
11. Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа. 1917–1973 гг.: сб. документов / [сост. А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов]. – М. : Педагогика, 1974. – 560 с.
12. Палунський І. Правила для учнів – закон шкільного життя / І. Палунський // Радянська освіта. – 1945. – № 3 (109). – С. 2.
13. Петренко О. Б. Проблема періодизації розвитку гендерних підходів до вітчизняної освіти й виховання у радянській період / О. Б. Петренко // Історико-педагогічний альманах. – К. : Міленіум, 2001. – №1. – С. 16–20.
14. Побірченко Н. С. Проблеми педагогічної науки на сторінках журналу «Советская педагогіка» (1937-1991) / Н. С. Побірченко // Педагогічний дискурс. Зб. наук. праць. Вип. 15. – Хмельницький : ХГПА, 2013. – С. 673–678.
15. Сухомлинський В. Чому учні порушують дисципліну / В. Сухомлинський // Радянська освіта. – 1952. – № 6 (486). – С. 3.
16. Тичина П. За культуру та свідому дисципліну в школі / П. Тичина // Радянська освіта. – 1944. – № 1 (73). – С. 2.
17. Тичина П. Початкова школа в системі народної освіти та її завдання / П. Тичина // Радянська освіта. – 1945. – № 31 (137). – С. 1–2.

18. Чавдаров С. Виховна робота в початковій школі / С. Чавдаров // Радянська освіта. – 1945. – № 32 (138). – С. 2.
19. Чавдаров С. Єдині вимоги до учнів / С. Чавдаров // Радянська освіта. – 1944. – № 2 (74). – С. 2.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Adamenko O. Statti u naukovo-pedahohichnykh chasopysakh yak dzherelo dlya vyznachennya osoblyvosti rozvytku pedahohichnoi nauky v Ukraini v druhii polovyni XX stolittia [Articles in the academic journals as a source for determining the characteristics of the development of pedagogical science in Ukraine in the second half of the twentieth century] / O. Adamenko // Istoryko-pedahohichnyi almanakh. – 2007. – № 1. – S. 4–8. (in Ukrainian)
2. Antonets N. B. Osoblyvosti rozvytku merezhi zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv na zvil'neniy vid nimets'koyi okupatsiyi terytoriyi UkrSR: do pytannya pro dzherela doslidzhennya [Peculiarities of the development of the network of secondary schools in liberated from the German occupation territory of the UkSSR: to the question about the sources of researches] / N. B. Antonets' // Pedahohichnyy dyskurs. Zb. naukovykh prats'. Vyp. 15. – Khmel'nyts'ky : KhHPA, 2013. – С. 17–21. (in Ukrainian)
3. Arkhanhelska M. Arkhanhelska M. Uchni poza shkolyu [Pupils outside school] / M. Arkhanhelska // Radyanska osvita. – 1945. – № 55 (161). – S. 2. (in Ukrainian)
4. Bekker R. I. Pozashkil'na robota v shkoli dlya divchat [Extra-curricular activities in school for girls] / R. I. Bekker // Radianska osvita. – 1945. – № 47 (153). – S. 4. (in Ukrainian)
5. Vazhlyva dilyanka roboty z dit'my [An important area of work with children] // Radians'ka osvita. – 1952. – № 37 (517). – S. 1. (in Ukrainian)
6. Vchasno podbaty pro litnii vidpochynok uchniv [To take care about summer holidays of pupils in time] // Radyanska osvita. – 1945. – № 16 (122). – S. 1. (in Ukrainian)
7. Horbaty P. Shkola i batky v borot'bi za kulturnu povedinku uchniv [School and parents in the struggle for cultural behaviour of pupils] / P. Horbaty // Radyanska osvita. – 1948. – № 25 (294). – S. 2. (in Ukrainian)
8. Horovy O. V Shkoli, de nema "Pravyl dlia uchniv [In school where there are no "Rules for pupils] / O. Horovy // Radyanska osvita. – 1944. – № 33 (105). – S. 1. (in Ukrainian)
9. Il'chuk I. Posylyty robotu klasnoho kerivnyka [To strengthen the work of the class teacher] / I. Il'chuk // Radyanska osvita. – 1952. – № 37 (517). – S. 2. (in Ukrainian)
10. Kalabalin S. Slovo vykhovantsya [The word of a pupil] / S. Kalabalin // Radyans'ka osvita. – 1952. – № 13 (493). – S. 2. (in Ukrainian)
11. Narodnoe obrazovanie v SSSR. Obshheobrazovatel'naya shkola. 1917–1973 gg.: sb. Dokumentov [Public education in the USSR: General school. 1917–1973 / [sost. A. A. Abakumov, N. P. Kuzin, F. I. Puzyrev, L. F. Litvinov]. – M. : Pedagogika, 1974. – 560 s. (in Russian)
12. Palunsk I. Pravyla dlya uchniv – zakon shkil'noho zhyttya [The rules for pupils – the law of school life] / I. Palunsk // Radyanska osvita. – 1945. – № 3 (109). – S. 2. (in Ukrainian)

13. Petrenko O. B. Problema periodyzatsii rozvytku hendernykh pidkhodiv do vitchyznianoї osvity y vykhovannia u radianskyi period [The problem of the division into periods of the development of gender perspectives into national education and upbringing in the Soviet period] / O. B. Petrenko // Istoryko-pedahohichnyi almanakh. – K. : Milenium, 2001. – № 1. – S. 16–20. (in Ukrainian)
14. Pobirchenko N. S. Problemy pedahohichnoi nauky na storinkakh zhurnalu "Sovetskaia pedahohika" (1937-1991) [Problems of the pedagogical science in the pages of the journal "Soviet pedagogy" (1937-1991)] / N.S.Pobirchenko // Pedahohichnyi diskurs. Zb. nauk. prats. Vyp. 15. – Khmelnytskyi : KhHPA, 2013. – S. 673–678. (in Ukrainian)
15. Sukhomlynsky V. Chomu uchni porushuyut' dystsyplinu [Why pupils break the discipline] / V. Sukhomlynsky // Radyanska osvita. – 1952. – № 6 (486). – S. 3. (in Ukrainian)
16. Tychyna P. Za kul'turu ta svidomu dystsy`plinu v shkoli [For the culture and conscious discipline in school] / P. Tychyna // Radyanska osvita. – 1944. – № 1 (73). – S. 2. (in Ukrainian)
17. Tychyna P. Pochatkova shkola v systemi narodnoi osvity ta ii zavdannia [Elementary school in the system of public education and its tasks] / P. Tychyna // Radyanska osvita. – 1945. – № 31 (137). – S. 1–2. (in Ukrainian)
18. Chavdarov S. Vykhovna robota v pochatkovii shkoli [Educational work in primary school] / S. Chavdarov // Radyanska osvita. – 1945. – № 32 (138). – S. 2. (in Ukrainian)
19. Chavdarov S. Yedyni vymohy do uchniv [Uniform requirements for pupils] / S. Chavdarov // Radianska osvita. – 1944. – № 2 (74). – S. 2. (in Ukrainian)

Аннотация. Стаття посвящена аналізу проблеми виховання дисциплінованості учасників на сторінках газети «Радянська освіта» (1944-1954 гг.). Автором охарактеризована основна направленность публикаций, проанализированы наиболее значимые материалы по проблеме. Выявлено, что большинство публикаций были попыткой обобщить опыт работы отдельного учителя или школы по воспитанию дисциплинованности учащихся, работы над «Правилами для учащихся», анализа содержания нормативно-правовых документов. Однако, в целом, практически все публикации были декларативными и заидеологизированными.

Ключевые слова: газета «Радянська освіта», педагогическая пресса, публикации, исторический источник, дисциплинованность, сознательная дисциплина, ученики.

Summary. The article is devoted to the analysis of the publications on the problem of upbringing pupils' discipline in the newspaper "Soviet education" (1943-1954s). The author characterized the major trend of the publications and analyzed the most relevant materials on the problem. It is revealed that the most of the publications were an attempt to summarize the experience of an individual teacher or school in training pupils' discipline, the

work on “Rules for pupils”, the analysis of educational normative legal documents on education discipline of pupils in 1943-1954-s. However, in general, almost all the publications were declarative and ideological.

Key words: newspaper “Radyans’ka osvita”, the pedagogical press, publications, historical sources, discipline, the ability to maintain discipline, pupils.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015

І. М. Трохимчук

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВИХОВАНOSTI

Анотація. У статті аналізується спосіб набуття учнями основної школи власного досвіду взаємодії з природними об’єктами й формування їхньої екологічно доцільної поведінки в довкіллі, що визначається відповідно виробленою системою цінностей і позицією стосовно природного середовища.

Результатом здійснення учнями основної школи дослідницької діяльності з екології є формування екологічно вихованої особистості. Екологічна вихованість особистості як педагогічна категорія, складається з трьох основних компонентів: інтелектуального, ціннісно-емоційного та діяльнісного.

Ключові слова: учні основної школи, дослідницька діяльність учнів з екології, екологічна вихованість особистості.

Постановка проблеми. Модернізація змісту сучасної середньої загальної освіти ґрунтується на врахуванні позитивного досвіду школи й водночас передбачає істотні зміни, зумовлені тенденціями упровадження інноваційних освітньо-виховних технологій, що мають детермінувати швидкі позитивні зміни в культурі суспільства, в основі яких покладено пошук ефективних підходів підготовки учнів до праці, активної ролі в економічному та громадському житті суспільства, розвитку їхнього наукового мислення, критичного осмислення дійсності та навичок вирішення різноманітних життєвих проблем [9]. Відтак, сприйняття, збереження та передача суспільних цінностей відбуваються, насамперед, у процесі виховання підростаючого покоління, у межах якого провідне місце на фоні істотних екологічних катаклізмів як на місцевому і регіональному, так і державному рівнях посідає саме екологічне виховання, а невід’ємною його складовою є формування екологічної вихованості зростаючої особистості. Останнє актуалізує екологічну компоненту, яка стає надзвичайно ваговою у формуванні світогляду людини третього тисячоліття.

Екстраполяцією цих фундаментальних ідей на сучасний вітчизняний соціокультурний і освітньо-виховний ґрунт є ряд прийнятих державою нормативно-правових документів. Зокрема, у статті 7 Закону

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 2

Упорядники:

проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:

наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 29.10.2016 р.

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 21,8. Замовлення №476/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
редакційно-видавничого відділу

Рівненського державного гуманітарного університету
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66 **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 2 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гриньова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 304 с.

УДК 37 : 005.591.6

ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016